

A kisöreg felderítése

Állok. Állunk. En mosolygok, de szinte kínomban, ő meg felém-felém pislant. A sietség miatt van az egész. Először levelek jöttek. Fölbontja az ember ezeket a futtában papírra vetett üzeneteket, olyikat kitépett füzetlapra rótták, sorvezetése görbe, szinte félkörívet képez, egy bogár sétálna így végig valami stoppolófán nyugatról keletre... azt mondja, hogy feltétlenül tessék kivizsgálni az áldatlan helyzetet, azért van az újság, hogy járjon a végére... később telefonon is felhívták, hogy ezt már nem lehet bírni tovább, és járjunk a végére... most meg, reggel bejött a szerkesztőségbe ez a lány, ez a Klári.

Ő is elmondta ugyanezt, miközben kigombolta a kabátját, vagy inkább letépkedte azokat a zsinórból csavart gomblyukákat, aztán úgy odaviharodott a székre. Friss volt mint a fagy. S hogy ráncolta a homlokát?! A cigarettát két szippantás után a tenyérébe fordította, „csúcsra fogta”. S amikor elnevettem magam, egyből tudta, s mondta is, hogy „ugye, az elvtárs is dolgozott gépen? Tudja, miért kell befördíteni.” Mondtam, hogy persze, úgy nem lesz olyan könnyen olajos. Aztán mondja, hogy „tegyen már valamit az újság, mert szörnyű ostobaság az a kertmúzeum vagy múzeumkert. Az öreg most télen is szedi a belépődíjat, pedig nem látszik ott semmi és a brigádbeli fiúk csak azért járnak arra mert úgy közelebb a gyár.” S magát a fiúk küldték? „Engem az egész brigád.” „Ja, ha az egész brigád...” „Szóval, kijönne és megnézné? Bizonyosodjék meg a saját szemével. Aztán szerkessze ki a lapba, jó?”

Hm, hm. Itt a tábla: Belépődíj 1 forint. Ott a kisöreg, én meg itt a tábla mellett. Klári a könyvtár ablakából, a függöny mögül integet, mert hogy az nem igaz, ha ketten lennénk. Arról is felvilágosított, amíg erre jöttünk, hogy az öreg a lányokat átmenedli, az asszonyokat is, de a férfiakba mindig beleköt. Hát most nekem úgy kell tennem, mintha én is a gyárba igyekszek. Így fogom megtagasztatni — amint Klári magyarázta —, hogy miként viselkedik az öreg.

No, lépjen hát ki. Mintha munkába igyekszek. Gépkarbantartó vagyok, és éppen most nagyban, ugye... Füttyörészünk, mi egymás. A gépkarbantartók szoktak füttyörészni? Ez, az az envém, ez biztos szokott. Így ni. Már a kertben jól benn járok, amikor rám szól a megnyitott ajtóból a kisöreg. Normális tempóban ki tudnék sétálni a kertből, no, esetleg egy kicsit megnyújtanám a lépést. De akkor hogyan tudom meg, mit csinál azokkal, akiket megfog? Visszasétálok, „Miért fizessetek? Sietek munkába, nem a kerttet akarom nézni. Különben is most a hó alatt semmi sem látszik.” „Fizetni kell, mert ez az előírás. Látja a táblát?” „Hiszen láttam én a strandon is táblát, hogy a víz állandóan húsz fok fölé van, S közben a víz be volt fagyva.” „De ez nem nyári tábla ám.” „S ha nem fizetek?” (Ekkor másszik ki a kutya az asztal alól. Jó nagy dög.)

„No, jó, fizetek. De nem gondolja, hogy magától senki nem várja el ezt a téli jegyárut?” „Nekem eddig még senki nem mondta, hogy télen ne árusítsak.” „De azt sem, hogy árusítson?” „Azt sem”. „Hát akkor?” „Hát akkor, miért hennék itt?” „Mondjuk talán azért, hogy kapjon ezért a munkáért fizetést. Szóval, azért, hogy legyen fizetése, érte?” „Úgy gondolja, azért, hogy legyen valami ürügy rá?” „Úgy.” „Szóval, engem becsapnak?” „No hát ez nem becsapás éppen...” „Nana, engem nem kell becsap-

ni. Mondják meg, hogy nincs ráam szükség.” „Dehogyan nincs. De ha nem tartanak itt magát állásban, akkor nem lehetne fizetni.” „S ha pedig itt tartanak, én elvégzem a munkámat. Igaz?” „De nem, mert...” „Nézze — szól ráam nagyon komolyan — itt, itt becsület van.” És megkopogtatja a mellkasát. „És különben is, a múltkor idejött a hivatalból egy kartárs, és elbeszélgettünk. Kérem, majdnem egy fél óráig itt volt. Láthatta, hogyan dolgozom. Nem szólt érte, hogy jegyeket adok ki. Amíg itt volt, kiadtam három jegyet. Láthatta, hogy rendesen végzem a munkámat.” „Talán még meg is dicsérte magát, ugye, hogy jól dolgozik, nem?” „Nem. Azt nem csinálta. Nem mondhatnám. Csak úgy elment, ugye.” „S maga mit gondol, ha több jegyet ad el, jobbnak ítélik a munkáját?” „Hát, ki tudhatja? Úgy kell legyen, hogy abból ítélnék, nem? Hát lehet másból?”

Elgondolkozva nézem a kisöregét. Az ötförintos már átmelegedett a tenyeremben, odakoppantom az asztalára. Elmennék. Ő letépi a jegyet, elszakítja, át akarja nyújtani, s mivel nem nyúlok érte túl meggyőzően, olyan rendreutasítón nyújtja ísmét, hogy eszembe sem juthat más, alkarni, mint elvenni. Persze, persze, majdnem megsértetem.

A Kláritól meg a brigádtól nyert megbízatás szerint most tulajdonképpen hangosan kiabálnom kellene, én pedig hallgatók. „Milyen a nyugdíja, bátyám?” „Elfogadható. Nem hiányzik semmi.” „Van dohánya? Vagy cigarettázik?” „Nem cigarettázom én már régtől fogva.” Cigarettázom, így mondja. Ráút a kosztókra, felmutatja az asztalról a pipát. „Jó ezt csinálni?” „Ezt-e? Hát jobb, mint az ablakhoz ülni. Itt mégiscsak történik valami. Különben, ha nem adnék el jegyeket, még könnyen másra bíznák itt ezt a munkát.”

Nem fozok én összeveszni a kisöreggel, látom már. Hiába integet Klári. Igen ám, de úgy látom, megunt a várakozást, most fordul be a kapun, s nagyon büszkén siet át a kerten, gondolja, majd ő kiprovokálja, amit akart. Még egy fintort is levág felém. Az öreg megköszönti a torkát, már részólna, amikor mondom neki, hogy hozzám tartozik a lány, hagyja őt. Klári hát, alkarmilyen nagyon igyekszik is lassan menni, hogy nem éri szó, végigsétál a kerten, megcsóválja a fejét, és kilép a másik kapun.

„Szóval, ha látják, hogy sok jegyet ad el, az jó magának?” „Azt gondolom.” „Hát, bátyám, adjon akkor nekem tíz jegyet, jó?” Elmosolyodik. „Nem, azt nem lehet.” „No, itt a pénz.” Talán jönnek még kilencen maga után? „Nem.” „Nahát akkor? Ugye, egy ember az egy jegy, egy jegy az egy forint. Tessék a tíz forint.”

„S ha nem veszem el?” Nagyon rosszalóan tekint rám, „Vegye csak vissza. Különben most jövök rá, ismerem én magát valahonnan. Így van. Mondja, mit akar itt tőlem? Megmondhatta volna már az elején, hogy magának igazolványa van, s nem is kértem volna a díjat. Mert magának igazolványa van, s adniuk van, az ingyen átmehet.”

Meg vagyok szegényítve. Bölcs, lassú beszéddel, megingathatatlan nyugalmú szavakkal. S meglehet, hogy ezen lobbanok fel végül. A kisördög is megmoccan bennem, s azt mondom: „Tudja mit, nem veszem vissza.” És nevetek.

„Ejnye!” Most ő csóválja a fejét, nem Klári, Klári? Közben visszafordult a kapun, itt áll mellettem, s csak nézi, hogy végre emeltebb hangon beszélünk már egymással.

Persze, hogy itt kell ennek elődnie, ennek az ügynek. Minek is kiabálni. Ehh! Abbahagynom. Nem leszek bohóc sem Klári, sem az egész brigád kedvéért. Majd átmegek a városgazdálkodásra, csak egy folyosó választja el a szerkesztőségtől. Adianak valami más munkát a kisöregnek. Mert ő aztán tényleg nem tehet róla, hogy ideállították. Önbecsülése kedvéért szedi a belépődíjat. Hogy bizonyítsa, szükség van rá. Így morfondírozom magamban. Klári kezét fogva sétálok kifelé a múzeumkertből, hallom, hogy az öreg utánam szól.

Érzem, a zsebembe dugnak valamit. A kisöreg utánunk settenkedett a hóban. Belopta a fémtízet a zsebembe. Mire visszafordulok, a rácsos kapu nagyot dörren, bevágja mögöttünk.

Lehet, jó volna azt mondanom, hogy kinevet minket a kisöreg, hogy jót kacag, mit tudom én, de az az igazság, hogy ránk sem nézve megforgatja a kulcsot az ajtóban, s visszaballag a kis házba, ahonnan mindent jól szemmel tarthat.

(Megyünk mi is dolgunkra. Sejttem, hogy a kisöreg elmondásában esetleg én leszek az a bizonyos hivatalos ember, aki próbára akarta tenni becsületességét. Jól kiszínezve lehet majd ez a mesélni pipázás közben. S az újabbi állás is úgy fog feltűnni, mint juttalom — rendíthetlenségéért. — Legalábbis az ő előadásában.)

S mit tehetünk? A büszkeséghez is joga van.

KONCZEK JÓZSEF

Egy hét = öt nap

Több változat

Rá kellett jönnöm, nem is olyan könnyű végigcsinálni ezt a beszélgetés sorozatot. Néhány üzemünkben erősen tartja magát az a rossz szokás, hogy rázós témákban egyedül egy ember nyilatkozhat — kinyilatkoztathat —, keressem meg őt, indítsam be a tollamat, írjam le, amit mond, és szépen menjek haza. Mit akarok én beszélgetni arról, amit egyértelmű rendeletek szabályoznak? Rázós kérdéseket föltenni pedig főleg fölösleges, azzal csak megzavar-nánk a dolgozókat.

Azért bánt a dolog, mert nehéz helyzetekben, úgy látszik, még mindig kísért annak a veszélye, hogy régi rossz sablonokat veszünk elő, noha tudjuk róluk, hogy eddig se hoztak semmi jót. Ha az egyik üzem felelős poszton dolgozó főmérnöke úgy tér ki a beszélgetés elől, hogy ebben a témában az igazgató minden jogot fönntart magának, akkor a legtermészetesebb dolog, hogy én az igazgató elől térek ki. Nem azért, mintha nyújtani akarnám a beszélgetést, mint a gumit, és arra a kinyilatkoztatásos módszer nem jó, hanem azért mert az igazgatói asztalra bezárt elképzelések önmagukban sehol nem tudják megoldani az ótnapos munkahétre történő átállás igen nehéz gondjait. Hivatkoznom kell a kendergyári főmérnök rokonszenves szavaira. Azt mondta, ha most zárkóznának el a lehetőség elől, hogy minden érdekelt dolgozó beleadja minden elképzelését, az egész előkészületből semmi komoly dolog nem sültne ki. Aki a tartalékok föltárásában nem tud egyetérteni a dolgozókkal, nem is tudja föltárni a tartalékokat.

Kánicz Zoltán, a szegedi kábelgyár termelési főmérnöke azzal fogad, hogy ő csak gondolatmenetekbe tud beavatni engem, mert elképzelések vannak, de döntések nincsenek. Év elején még szó se volt áttérésről, nemrég kaptak levelet a központtól, hogy lehetőség nyílna rá, terjesszenek elő javaslatokat a megadott szempontok szerint.

— Gondolom, sok szó esik róla a gyárban.
— Kinyitom az újságot, benne van az áttérés. Ezt mondja a rádió is, a televízió is, és ezt kérdezik a dolgozók is.
— Pontosan mit kérdeznek?
— Azt, hogy mikor térünk át. Azt még nem, sajnos, hogy ho-

Katona Judit

A Soós tanyán

Hajlong a forró, augusztusi nyár
Sötét szoknyáját lebbenti a gyom,
s kezünkhöz kapkod, mint a jó rokon
a fürge ösvény, kinn a Soós tanyán.

Már lilán vérzik, hull a telt eper
Hol lomha, barna árnyék hempereg
vágta az úton víg gyereksereg
s izzadt-porosan jó fűbe hever.

A tanya előtt ponyván bronzsín árpa,
gyerekek állnak hulló záporába,
ujjonganak, hogy szép arcuk veri.

majd nevetésük, kedvük csendesül,
Kinn gally neszez és békesség belül.
Karijára dől az alvó. Hold a lámpa.

Játékok

Zúzott sebekkel fekszenek
elherdáltan és eldobottan
fiókok mélyén, csöpp zugokban.

Lapulnak, mikor nyúl a kéz
roppantani semmi kis testük
nem szánya végső, hős elestük.

Beföd a lim-lom áradat:
kivágott papír, tört kerék,
horpadt, fakó kincs, egy nem ép.

De lám, egy labda sírni kezd
s szemére szármvas, szép körökben
Kinga barna, lány haja röppen.

nánk adni azt, ami nem jó, a megkötött szerződéseinket pedig ki kell elégíteni. A munkaidőt kell jobban kihasználnia minden dolgozónknak.

— Ez is olyan mondat, amit sokszor hallani, de hogyan lehet jobban kihasználni?

— Ne kelljen anyag után járnia, várnia, ő csak etethesse a gépet. Dobért se kelljen kimenie az udvarra, a dob is ott legyen, ahol szükség van rá.

— Fenyegget a veszély, hogy ki nem mondott „tartalékaink” is vannak. Majd túlórázunk, és legfőkébb szervezünk egy-két kommunista műszakot, ha beszalad a madzag.

— Egyik se vezetne jóra. A túlóráról ugyan nem mondhatunk le, mert fűtési ügyeletet kell tartanunk télen a hét végén, különben kifagynának az emberek hétfőn a gyárból, az árufogadást is meg kell szerveznünk a kötbérek elhárítása céljából, de mondok más példát is. Elromlik egy kulcs gép, elvisz ezer óra ráadást. Ha azt mondjuk, nem fizetjük ki, mert spórolnunk kell a túlórával, több milliót kárunk lehet belőle.

— Lám, máris itt a kiskapu, a túlórá meg lehet magyarázni.

— De ha bevezetjük, hogy a téemkások üres gyárban dolgoznak, olyan javításokat is elvégezhetnek, amit folyamatos üzemenél sokkal nehezebb lenne. Ha jól megszervezzük a szombati javításokat, nyilván kevesebb lesz az üzemzavar a hét öt napján.

— Egyszerű és hatásos megoldás.

— Több variációt kellett kidolgozunk, hogy a lehető legjobbat választhassuk. Nem egyértelmű még a félórás ebédidő sorsa. Fölmerült az is, ne legyen hosszabb a munkanap, inkább jöjjünk be minden negyedik héten szombaton is. Az is fölmerült, hogy az ebédet is meg lehet úgy szervezni, hogy negyedóra elég legyen rá. Változatokat dolgoztunk ki a negyvenkét órás és a negyvenötös munkahétre is. Bölcsődék, óvodák, közlekedés — ki tudja, hány szempontot kell figyelembe venni. Mikor kezdődjön az egy műszakosoknál a munkaidő? Nyilván ebben is száva van a szakszervezetnek is. A családok anyák azt mondják, szívesebben kezdenek korábban, minthogy később fejezzék be. A legegyszerűbbnek látszó változtatásnak is ezer ága lehet, mégis úgy szeretnénk előkészíteni mindent, hogy visszalépünk semmi-ben ne kelljen. Sok időnk nincs rá, pontosnak kell tehát lennünk.

HORVÁTH DEZSŐ